

Een themaschrift over beleid en regelgeving voor Cultuur- en Gemeenschapscentra

A R T I S J O K

Amateurkunsten in het DNA van cultuurcentra en gemeenschapscentra.

Een pleidooi waarom amateurkunstenaars in het DNA horen van elk cultuur- of gemeenschapscentrum en een brok inspiratie over hoe dit te organiseren.

Auteur: Kaat Peeters, Forum voor Amateurkunsten

Jaargang 06 - Nummer 11 - september 2011

Wie een diagonale lezing onderneemt van het Europees cultuurcompendium (een uitgebreide online documentatie uitgaande van Council of Europe waarin 44 Europese landen beschrijven hoe hun cultuurbeleid eruit ziet en welke de voornaamste participatiecijfers zijn) zal vaststellen dat “cultural centers” steevast samen met de “amateur arts” worden beschreven. In meerdere landen vormen cultuurcentra zelfs dé spil van ondersteuning voor amateurkunsten en zijn de amateurkunsten het hart, de longen en de nieren van het centrum. Als je met hun beleidsmakers in gesprek gaat en vraagt of de samenwerking tussen cultuurcentra en amateurkunsten goed verloopt, worden wenkbrauwen gefronst en kijken ze je aan met een blik die verraadt dat ze dit een wel heel erg vreemde vraag vinden. “Cultural centers and amateur arts belong together isn’t it”.

En toch, in Vlaanderen blijkt deze vraag niet zo vreemd. Er zijn centra die op schitterende wijze een wisselwerking opzetten met amateurkunsten, maar er zijn evengoed centra die (helaas) amateurkunstenaars liever niet over de vloer krijgen. Hier worden dan redenen aangehaald als “hoe kunnen we dan kwaliteit borgen”, “er is geen plaats voor hen” of “ze zijn te tijdsintensief”,... Deze kunnen als redelijke argumenten klinken, maar een cultuur- of gemeenschapscentrum hoort toch in het midden van de cultuurbeleving van de gemeente of regio te staan? Elk centrum zou toch net dé plek moeten zijn waar cultuur gecreëerd en gepresenteerd wordt, zowel door professionele als door amateurkunstenaars?

In de werking van de cultuurcentra zit, zoals in alle andere cultuurdomeinen, een evolutie. Waar ze eerst

gebouwd werden met een gelijkaardige visie en eigenlijk zelfs meer als kern van het sociaal-cultureel werk, evolueerden velen onder hen naar instellingen die zich bijna als kunstencentrum profileren. Nu lijkt het tijdperk aangebroken dat de slinger weer tussen deze twee kan bewegen en dat de centra een plek zijn waar zowel gecreëerd als gepresenteerd kan worden uit zowel het professionele als het amateurkunstenveld.

Natuurlijk ligt niet alle druk op de schouders van de centra. Er zijn nog andere belangrijke actoren ter ondersteuning van de amateurkunsten. Om het met een citaat uit een debat te zeggen: *“De realiteit van samenwerken is er vaak één van vallen en opstaan omdat beide partijen niet altijd voldoen aan elkaars verwachtingen. De middelen en mensen in CC’s zijn beperkt en amateurkunstenaars willen dikwijls vooral ‘hun ding’ doen, los van strikte kaders. Cultuurcentra alléén zijn niet zaligmakend om tegemoet te komen aan allerlei noden van de amateurkunstenaars. Idealiter is het hele lokale cultuurbeleid (deeltijds kunstonderwijs, bibliotheek, logistieke diensten, enz.) afgestemd op amateurkunsten.”* Bernard Soenens, directeur OPENDOEK tijdens het panelgesprek op de studiedag “Amateurkunsten in huis”, 8 september 2010.

Terugblik naar besprekingen op een studiedag

In september 2010 verzamelde een bont publiek van medewerkers van cultuur- en gemeenschapscentra, cultuurbeleidscoördinatoren en andere geïnteresseerden in Sint-Niklaas om te bespreken welke de voordelen en valkuilen zijn van het in huis halen en houden van amateurkunstenaars. Deze dag werd georganiseerd door het Forum voor Amateurkunsten in samenwerking met het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, LOCUS, REC Radiocentrum, vzw Repetitieruimtes, stad Sint-Niklaas, VVC en VVSG. Het werd een dag vol gesprekken en uitwisseling van meningen en visies. Het spreekt voor zich dat in wat volgt meermaals wordt teruggegrepen naar uitspraken en conclusies van deze studiedag. Hier zal telkens naar verwezen worden als ‘de studiedag’.

Eén citaat willen we de lezer alvast niet ontzeggen. Lien Verwaeren (raadgever minister Schauvliege) stelde in haar speech op de studiedag: *“Cultuur- en*

VVC VZW

Gallaitstraat 86 bus 23 1030 Brussel tel. 02 201 17 07 fax 02 201 07 19 info@cultuurcentra.be www.cultuurcentra.be

gemeenschapscentra zijn een belangrijke pijler van het lokaal cultuurbeleid. We zouden kunnen verwachten dat het in het DNA van de centra zit om bezig te zijn met amateurkunsten.”

Het belang van het ‘amateurkunstengen’ ofte het belang van de actieve cultuurparticipant

Het is vrij duidelijk waarom de centra een winst zijn voor de amateurkunstenaars: het zijn centra met schitterende podia en expositieruimtes, er werken deskundige professionals die begeleiding kunnen geven bij processen en producties. Maar ook omgekeerd kunnen amateurkunstenaars een winst betekenen voor de centra.

Lien Verwaeren, raadgever minister Schauvliege, gaf op de studiedag een belangrijk argument: *“Strategisch gezien is het voor een cultuurcentrum interessant om amateurs te betrekken, want uit recent onderzoek blijkt dat liefst 94% van de amateurkunstenaars ook een receptieve cultuurparticipant is en als we weten dat bijna 1/3de van de Vlamingen op één of andere manier amateurkunstenaar is, dan zit daar dus een gemakkelijke doelgroep.”*

Voorgaande verwijst naar de koppeling tussen actieve en receptieve cultuurparticipatie; het publiek van elk centrum bestaat stevast uit een groot aandeel amateurkunstenaars!

Lien Verwaeren verwees hierbij naar de resultaten uit het onderzoek “Amateurkunsten in beeld gebracht”, dat eind 2009 onder toezicht van professor en Elchardus en Lievens werd gevoerd. Dit onderzoek¹ wees uit dat maar liefst **37%** van de Vlamingen één of meerdere kunstdiscipline(s) beoefent. In elke gemeente zijn er dan ook tal van mensen actief met theater, dans, muziek, zang, schrijven, foto, film, multimedia, beeldende kunst,...

Het aantal actieve kunstbeoefenaars neemt de jongste jaren ook opvallend toe. De participatiesurvey 2009 wees uit dat er een stijging van maar liefst 5,8% heeft plaats gevonden t.o.v. 5 jaar voordien. De meest opvallende leeftijdsgroepen in deze stijging zijn de 14-tot 17-jarigen (van 56,6% naar 70,6%) en de 65- tot 74-jarigen (van 17,4% naar 27,3%). Amateurkunsten behoren hiermee tot één van de opvallendste stijgers op vlak van cultuurparticipatie.

De amateurkunstensector telt duizenden verenigingen die duidelijk hun belang behouden. Daarnaast zijn er steeds meer individuele kunstenaars die zich in de schijnwerpers weten te plaatsen en we zien meer en meer losse verenigingsverbanden met kortere engagementen. Experimenteren, het proeven van, het zich op korte termijn bekwamen in een kunstdiscipline; menigeen geeft hieraan de voorkeur. Anderen halen veel

voldoening uit het samen musiceren, het samen maken van een theaterstuk, het samen schilderen, het samen dansen, het samen zingen in een koor en niet alleen de kunstbeoefening, maar ook het contact met de overige leden uit de groep, maakt dat vele amateurkunstenaars zich met passie en bezieling toeleggen op kunstbeoefening.

Het sociologisch onderzoek naar kunstbeoefening wees, zoals eerder aangehaald, glashelder uit dat diegenen die zelf actief zijn met kunst ook opvallend actiever zijn als receptieve cultuurparticipant. Zij die zelf beoefenen, zijn vaker te vinden in concertzalen, musea, met de neus in de boeken,... Niet alleen als receptieve cultuurparticipant, maar ook als medeburger zijn amateurkunstenaars opvallend actiever. Amateurkunstenaars hebben een groter sociaal vangnet, zetten zich meer dan gemiddeld in als vrijwilliger, zijn meer solidair ingesteld, zijn sportiever, hechten meer belang aan zelfontplooiing, zijn minder individualistisch,... Kortweg: amateurkunstenaars zijn met velen en houden de samenleving gezond! Legio argumenten waarom amateurkunstenaars in het DNA van het centrum horen.

Who’s afraid of de amateurkunstenaar?

Centra durven zich wel eens weg te stoppen achter diverse argumenten om samenwerking met amateurkunstenaars te vermijden. Om alle weerstand te breken doen we hier een poging tot ontkrachting van de meest gehoorde tegenargumenten.

- **het is te tijdrovend?**

Er kruipt allicht meer tijd in een co-productie met amateurkunstenaars dan het programmeren van een afgewerkte professionele voorstelling. Het resultaat van samenwerken met amateurkunstenaars dient dan ook op lange termijn te worden gezien. Het is zoals met kinderen: je steekt er veel tijd en energie in, maar wat je daarvoor terugkrijgt is eens zoveel. Amateurkunstenaars die zich gesteund voelen door het centrum zullen zich er thuis voelen, zullen er positief over communiceren, zullen er veel sneller bij zijn als er handen uit de mouwen moeten worden gestoken, zullen interessant advies kunnen geven over wenselijke programmatie en noem maar op. Hier hebben we te maken met een input aan tijd, waar een outcome aan enthousiasmerend draagvlak, betrokkenheid en publieksbereik tegenover staat.

- **amateurkunsten zijn niet kwalitatief?**

In alle eerlijkheid, niet alle producties van amateurkunstenaars zijn even kwalitatief. Anderzijds, zelfs bij professionele producties is er geen absolute “kwaliteitsgarantie”. Dat ook amateurkunstenaars hoge kwaliteit afleveren

¹ “Amateurkunsten in beeld gebracht.” Vanherwegen et al, 2009

getuigen de vele prijswinnaars van Vlaamse bodem in internationale wedstrijden en het niveau op festivals in eigen land. Minder professioneel staat niet gelijk aan minder deskundigheid!

Minder professioneel betekent zeker ook niet minder betrokkenheid, wel integendeel. Fanfares en koren krijgen vaak met gemak de zaal vol. Als lokale kunstenaars een tentoonstelling houden komen er vaak mensen over de vloer die de centra anders nooit bereiken. En het beginnende popgroepje zorgt er plots wel voor dat er jeugd over de vloer komt. Qua publieksbereik zit hier duidelijk een meerwaarde en potentieel in.

Bovendien, wat beogen we met 'kwaliteit'? Kwaliteit van het eindproduct of kwaliteit van het proces? *"Te vaak worden amateurkunstenaars afgerekend op hun artistieke prestaties, op artistieke kwaliteit, terwijl het creatieproces en de sociale component minstens zo waardevol zijn. Sommige werken kunnen je echt ontroeren als je de juiste duiding en achtergrond meekrijgt. Cultuur- en gemeenschapscentra hebben decretaal gezien een gemeenschapsvormende opdracht. Dit geldt ook ten aanzien van amateurkunstenaars."* Bea Vansteelandt / coördinator KUNSTWERK[t] / tijdens het paneldebat op de studiedag

en *"Amateurkunstenaars zijn mensen die plezier hebben in het beoefenen van hun kunst. Daarbij hebben ze dikwijls de ambitie om beter te worden in wat ze doen. Het is net die combinatie die cultuurcentra, maar ook andere lokale cultuurspelers, moeten aangrijpen om verder 'aan de slag' te gaan met amateurkunstenaars. En dan denk ik niet alleen aan topproducties, maar ook aan kunsteducatie, de manier waarop amateurkunstenaars zich presenteren en andere inhoudelijke impulsen."* Marleen Platteau / cultuurbeleidscoördinator Ternat / tijdens het paneldebat op de studiedag

Al te vaak 'beoordelen' de centra de kwaliteit van het eindproduct. Dit schrikt amateurkunstenaars af. Cultuur- en gemeenschapscentra zouden meer oog mogen hebben voor het achterliggende kwalitatief proces. Door deze context in de verf te zetten, komt het publiek ook met andere verwachtingen.

De centra hebben bovendien de -moeilijke- taak om opkomend talent door te verwijzen. Amateurkunstenaars (uit alle disciplines!) die het beginniveau ontgroeid zijn en professionele ambities hebben, kunnen zich bv. aanmelden via <http://www.aanbodpodium.be/aanbod/nieuw-talent>. Lokaal talent dat in deze lijst wordt opgenomen, komt oa. in het circuit van de cultuurcentra terecht. Dit kan een springplank betekenen.

Wordt het tot slot niet hoog tijd om gewoon met de nodige fierheid naar buiten te komen met die zaken waar amateurkunstenaars bij betrokken zijn? *"Soms hebben cultuurcentra angst voor amateurkunstenaars, want ze zouden het imago van hun centrum kunnen*

schaden. Veel heeft echter te maken met de manier waarop je je publiek laat kijken naar amateurkunsten. Licht hen voldoende in. Anderzijds ben ik ervan overtuigd dat er al veel voor en door amateurkunsten gebeurt, maar de schroom om hiermee naar buiten te komen zit er nog in." Kris Cuypers / directeur CC De Werft in Geel / tijdens het paneldebat op de studiedag

- **we hebben daar toch helemaal geen plaats voor?**

Als we realistisch zijn, dan moeten we ervan uitgaan dat er geen enkel cultuur- of gemeenschapscentrum niet overbevraagd is. En dat is prachtig! De infrastructuur wordt maximaal benut, er zijn maar 52 weken in een jaar en iedereen aast op dezelfde topweekends. Een moeilijke evenwichtsoefening dus, maar toch: de balans bevindt zich beter in het midden. Als er eerst een hele programmering in elkaar wordt gebokst en vervolgens de 'restjes' ter beschikking gesteld aan het lokale veld dan zal dit weinig geapprecieerd worden. Beter is tijdig verenigingen en individuen de kans te geven aanvragen in te dienen en de hele puzzel op één welbepaald ogenblik te maken.

Op welke manieren kan je helpen?

Er bestaat zeker geen pasklaar model voor alle centra. Zoals Lien Verwaeren, raadgever minister Schauvliege, het stelt: *"Het is belangrijk dat beide sectoren elkaar leren kennen en dat er binnen elke stad of gemeente gezocht wordt naar samenwerkingsmodellen op maat."*

Infrastructuur is een vaak gevraagde ondersteuningsvorm, maar onderdak zoeken en -helpen - vinden is maar één aspect van het verhaal. Het gaat om zoveel meer dan de stenen. Het gaat ook over de manier van zalenbeheer en prijssetting, de administratieve en technische omkadering, het inzetten van deskundig advies, de aangeboden vormingstrajecten, materiële ondersteuning en de communicatieve aandacht voor de vele kunstenaars. Het zijn allemaal belangrijke aspecten bij de realisatie van een amateurkunstenvriendelijk centrum. We gaan dieper in op enkele aspecten.

- **Inzetten van professionals**

Een cultuur- of gemeenschapscentrum is beduidend meer dan infrastructuur alleen; het is ook een kern waar veelal meerdere cultuurprofessionals aan verbonden zijn.

Lien Verwaeren: *"De deskundigheid van de ideale cultuurfunctionaris gaat ver. Deze persoon werkt immers in een bepaalde omgeving, een gemeenschap en zou die gemeenschap ook moeten betrekken bij het beleid van het centrum. Net dat maakt elk centrum zo uniek. Mensen moeten er zich thuis voelen en iedereen is er welkom, ook de amateurkunstenaars. Of die nu in groepsverband of*

individueel actief zijn.” De cultuurprofessional van een cultuur- of gemeenschapscentrum heeft een belangrijke rol te vervullen in het betrekken en ondersteunen van amateurkunstenaars. Medewerkers van het cultuur- of gemeenschapscentrum zijn zo aanspreekbaar mogelijk om behoeften van de actieve kunstbeoefenaars uit de omgeving te detecteren en in te schatten hoe zij best ondersteund kunnen worden. De expertise van de medewerkers is een zeer welgekomen ondersteuning. We denken hierbij bv. aan hulp bij het uittekenen van een lichtplan of de belichting van een expositie, hulp bij het managen van een project, het opnemen van een coördinatiefunctie bij een samenwerkingsproject tussen meerdere verenigingen en/of individuele kunstenaars. Medewerkers van een cultuur- of gemeenschapscentrum beschikken doorgaans over een zeer interessant netwerk en kunnen zo groepen helpen om de juiste mensen of leveranciers te vinden bij de realisatie van hun project.

De ondersteuning van amateurkunstenaars stopt niet bij het aanbieden van goed uitgeruste ruimten. In extremis kan je zelfs stellen dat een cultuur- of gemeenschapscentrum geen eigen infrastructuur hoeft te hebben om een sterk amateurkunstenbeleid te voeren (cfr. cultuurcentrum Gent). De professionals, programmatoren, technici en administratieve medewerkers, nemen dan wel de tijd om na te gaan op welke manier presentatievormen het best tot hun recht kunnen komen en welk -nieuw- publiek ze ermee bereiken.

- **Logistieke ondersteuning en communicatie**

Naast personeel dat mee denkt en mee handelt, is de aanwezigheid van voldoende materiaal een must. In het ideale geval zijn de zalen technisch goed uitgerust, in het andere geval brengt een uitleendienst, die ook ten dienste staat van (individuele) amateurkunstenaars of tijdelijke collectieven, soelaas. Het aanbieden van het eigen ticketsysteem is een andere vorm van ondersteuning en logistieke steun slaat uiteraard ook op de hulp door technici,... Het kan ook erg centrumspecifiek worden aangepakt; het CC van Sint-Niklaas heeft bv. een service voor decorbouw.

Op vlak van communicatie zijn amateurkunstenaars maar wat graag aanwezig in de communicatiekanalen van de centra. De programmabrochure, de website, e-zines,... ook de producties en projecten van amateurkunstenaars verdienen hier prominent aandacht. Een centrum is best bedachtzaam dat het veel van het (potentieel) publiek zwaar op de tenen gaat staan wanneer de programmabrochure op grootse wijze het geprogrammeerde aanbod van de professionele kunstenaars aankondigt en ergens achteraan in kleinere lettertjes de amateurkunsten

aan bod komen. Die amateurkunstenaars zijn het publiek en willen een band met het centrum. Bovendien horen ze gewoon volwaardig opgenomen te zijn. En zeg nu zelf: zit er soms geen conflict in wat nu bij “eigen aanbod” en bij “te gast” wordt opgenomen? Is Bart Peeters (op de gemeente na waar hij woont) dan meer “eigen” dan een popgroep, beeldend kunstenaar of koor uit de regio? Waarom staan deze laatste zo vaak bij “te gast” of ergens in de marges van wat dan “eigen aanbod” heet?

- **Fysieke ruimte bieden: zowel voor creatie als voor presentatie**

Het staat als een paal boven water: heel wat amateurkunstenaars zijn op zoek naar een geschikte werkplek. Een plek waar ze ongestoord en zonder te storen kunnen repeteren en/of aan hun creaties kunnen werken. Een plek die gedeeld kan worden met anderen, waar ze inspiratie kunnen opdoen en trajecten kunnen uitbouwen. Een cultuurcentrum of gemeenschapscentrum kan een beleid uittekenen rond het bieden van ruimte voor de ‘scheppende kunstenaar’: repetitieruimtes, dansstudio’s, opslagruimte voor decors, ateliers, productiefaciliteiten voor beeldend kunstenaars, multimediale ateliers,... Werkplekken die als werkplek geconcipieerd zijn: liefst 7 dagen op 7 open, ’s avonds toegankelijk, ook tijdens de vakantieperiodes of bij afwezigheid van personeel. Vergaderingen kunnen er zeker doorgaan, maar liever een vergadering in een dansstudio dan een dansrepetitie in een vergaderzaal....

Op vlak van fysieke ruimte is de vraag ook groot naar ruimte voor presentatie. Tentoonstellingen, projecties, concertjes, voorstellingen, performances, vertellingen,... Dit kan het grote podium zijn of een kleiner podium in huis of eventueel op locatie. Het hoeft zeker niet steeds in eigen huis te zijn; het centrum kan ook mee op zoek gaan naar andere locaties.

Zo goed als alle centra maken gebruik van een huurreglement/huishoudelijk reglement voor de huurders-gebruikers van de infrastructuur van het centrum. De meeste centra weten ook welke verenigingen en amateurkunstenaars (individueel of in groep) wanneer welke ruimtes willen gebruiken op jaarlijks terugkerende momenten. Er mag evenwel ook meer buiten de bestaande lijstjes gekleurd worden. Waarom niet op zoek gaan naar alternatieve locaties en aansturen op kortere speelperiodes? Eén groep kan niet jaar na jaar in hetzelfde weekend dezelfde zaal blijven bezetten. Door de groei van het aanbod zullen er nieuwe evenwichten moeten gezocht worden. Door samenwerking te stimuleren kunnen er ook nieuwe presentatiemanieren ontstaan, kunnen nieuwe publieken worden

aangesproken en misschien ook nieuwe leden voor de betrokken groepen.

Aan het gebruik van het centrum kan extra service gekoppeld worden. Een goed leesbaar, gebruiksvriendelijk huurreglement is een *must*, maar daarnaast kan het centrum ook helpen op vlak van (info over) noodzakelijke verzekeringen, billijke vergoeding enz. Hier kan zeker nog aan gewerkt worden, zo bleek uit de studiedag.

En, tot slot: waarom zou het ‘amateurkunsten versus de professionele kunsten zijn’? Waarom kunnen beide genres niet een gelijkwaardig bestaan krijgen in de eigen programmering? Als men deze stap durft te zetten, dan is het veel gemakkelijker om vanuit inhoudelijke principes de programmering vorm te geven. Er wordt dan niet gekozen vóór of tegen amateurkunsten... maar voor een bepaald artistiek proces of inhoud dat interessant gevonden wordt. Of het artistieke product of het proces dan vanuit de hoek van amateurkunsten of professionele kunsten komt, is dan van ondergeschikt belang.

• Coproductie

In welke mate gaat het centrum met amateurkunstenaars in zee om samen een productie op te zetten? Is het centrum initiatiefnemer of gaat men in op voorstellen vanuit de amateurkunstenaar? Hoever gaat men mee in een samenwerking? Hoe intensief is het proces en hoe begint men eraan?

Het is belangrijk dat het centrum nadenkt over de plaats die men wil geven aan amateurkunsten: is dit een louter receptieve plaats of willen/kunnen ze ook de meer actieve toer op waarbij ze een artistiek proces en een artistieke inhoud ondersteunen? Bij deze laatste keuze kunnen de diverse landelijke amateurkunstenorganisaties (*zie verder*) een belangrijke rol spelen door een op maat gericht aanbod naar de cultuur- en gemeenschapscentra.

“De tijd dat we enkel logistiek moesten ondersteunen is voorbij. Cultuurcentra en amateurkunstenaars die samenwerken, kunnen elkaar inhoudelijk optillen. Het is een manier om het hokjesdenken (professioneel versus amateur) onderuit te halen en een creatief denkproces aan te scherpen. Publiekmatig moet je dan al eens iets durven riskeren, maar CC’s moeten niet alleen cultuur spreiden, ze moeten ook aanzetten tot actieve participatie.” Kris Cuypers / directeur CC De Werft in Geel / tijdens het paneldebat op de studiedag

Streef naar partnerschappen met amateurkunstenaars... maar dan wel vanuit een inhoudelijke bevoegdheid en niet vanuit een soort ‘gewoonterecht’. Veranker deze partnerschappen in een inhoudelijk discours: “we werken als cultuurcentrum met jou/jullie samen omdat jullie artistieke proces of product ons zeer waardevol is”. Vermijd partnerschappen die louter draaien om technische ondersteuning of infrastructuur.

• Vorming en educatie

Amateurkunstenaars hechten belang aan vorming, zowel artistiek-technisch als zakelijk.

Voor cultuur- en gemeenschapscentra is vorming vaak een wezenlijk onderdeel van de werking. Hier worden best gerichte keuzes gemaakt. Het kan als centrum bv. meer renderen wanneer een regisseur vergoed wordt die amateurgezelschappen bijstaat of een workshop lichttechniek te geven aan de theater- en dansgezelschappen dan een theatercursus in huis te programmeren die misschien nog geen draagvlak heeft. Het is belangrijk blijvend naar de noden van het doelpubliek te luisteren.

De centra kunnen bovendien complementair werken aan het deeltijds kunstonderwijs. Concurrenten hoeven ze alleszins niet te zijn. De centra blijken goed gepositioneerd te zijn om basismodules aan te bieden. Een cursus ‘omgaan met de digitale camera’ kan bv. verschillende mensen aanzetten om vervolgens les te volgen in het DKO (cursussen digitale fotografie blijken overigens overal echte hitnummers te zijn). De centra merken dat deelnemers willen proeven van verschillende zaken. Tevens kunnen de centra ook masterclasses inrichten waar afgestudeerden of leerlingen van de hogere graden uit het DKO mee aan kunnen deelnemen. De amateurkunstenorganisaties kunnen helpen dit aanbod vorm te geven.

Vorming hoeft uiteraard niet op zichzelf te staan. Vorming kan perfect gekoppeld worden aan de programmatie. In Ternat bv. koppelt men concerten van a capella zang aan workshops a capella in samenwerking met Koor&Stem. De deelnemers voelen zich zo ook veel nauwer betrokken bij de programmatie en dat geeft een bijzondere sfeer in de zaal. De programmatie wordt hierbij als kapstok voor de vorming gebruikt en vice versa.

Amateurkunsten kunnen prima de brug slaan tussen de centra en het onderwijs. Trajecten die door de amateurkunstensector worden uitgewerkt voor het onderwijs krijgen hun toonmoment in een cultuur- of gemeenschapscentrum. Kinderen komen hierdoor op een positieve manier in contact met een ‘cultuurhuis’ en ondervinden meteen dat de drempel toch niet zo hoog ligt.

• Aandacht voor niet-georganiseerde amateurkunstenaars

Koren, theatergezelschappen, muziekverenigingen, enz... zijn vaak gekend in de gemeente en krijgen dikwijls ondersteuning in het cultuur/gemeenschapscentrum. Maar hoe kan er worden omgegaan met tijdelijke kunstenaarscollectieven, individuele schilders, getalenteerde fotografen, feitelijke muziekgroepjes, klassieke solisten, lokale dansgroepjes, schrijvers, multimedia, film- en videokunstenaars, kalligrafen?

Ongeveer 65% van de amateurkunstenaars beoefent (ook wel eens) in niet-georganiseerd verband (dus buiten verenigings- of opleidingsverband om). Dit percentage schommelt uiteraard sterk per discipline. De toelatingsvoorwaarden en tarieven van de centra zijn voornamelijk gericht op erkende verenigingen en minder op individuele kunstenaars. Zo schiet men echter ten dele aan de culturele opdracht voorbij. De beheersorganen zouden zich hier beter bewust van moeten zijn. Door ook individuen en deskundigen op te nemen in de beheersorgaan kan er een grotere openheid ontstaan.

Beeldende kunstenaars vragen dikwijls naar presentatiekansen en de manier waarop ze hun werk het best brengen. Niet alle CC's zijn hier voldoende voor uitgerust, maar er zijn alternatieven, zoals één muur met de juiste belichting en ophangsystemen, digitale fora enz. Kunst in de foyer of wandelgangen is een mogelijkheid, maar daarom niet de meest dankbare want je krijgt al snel het effect van 'behangkunst'.

Kennis hebben over welke personen en groepen in de regio actief zijn is een belangrijke voorwaarde om een concreet en aangepast beleid te voeren. Kennis hebben van betekent dat men hen eerst op het spoor komt. Dit kan via informele contacten: jeugdhuis, DKO, professionele kunstenaars, kunsteducatie, scholen,...; via een open oproep, aanmeldbutton op de website, interactieve communicatietechnologie,...; detectie van deelnemers aan de Week van de Amateurkunsten, provinciale initiatieven, lokale projecten en via de landelijke amateurkunstenorganisaties (zie verder).

Een belangrijke kanttekening: kunstenaars die liever alleen bezig zijn moeten niet koste wat het kost in de groep gegooid worden. Niet iedereen wil met z'n werk in de picture komen. Wel is men best voorbereid op eventuele (andere) ondersteuningsvragen. De vragen van de niet-georganiseerde amateurkunstenaars worden bij voorkeur via een herkenbaar aanspreekpunt met zorg opgevolgd (dienst cultuur, cultuurcentrum, cultuurraad, schepen,...)

Tot slot: het loont om ook in te zetten op de individuele kunstenaars. Uit de studiedag bleek dat vele CC's ondervonden dat amateurkunstenaars die even worden 'opgepikt' en een dutje in de rug krijgen, daarna vaak makkelijker hun weg vinden naar nieuwe projecten en uitdagingen.

- **Last but not least: veranker de visie op amateurkunsten in het DNA van je centrum**

Het beleidsplan, het jaarlijkse actieplan, de visie van het huis, het profiel: het zijn kapstokken om - wanneer het nodig is - ook duidelijke keuzes te

durven maken. Laat in al deze inhoudelijke toetsingsinstrumenten een duidelijke visie op amateurkunsten aan bod komen. Neem hen op in het DNA van je centrum.

Enkele inspirerende voorbeelden met amateurkunsten in het DNA

Musicalproject Jane Eyre, CC Beveren

In 2007 pakte CC Ter Vesten uit met een groot musicalproject: de allereerste opvoering in het Nederlands van de Broadway musical Jane Eyre.

Het Jane Eyre-samenwerkingsverband oversteeg de gewone werking van het cultuurcentrum en telde drie evenwaardige partnerclusters: cultuurcentrum Ter Vesten, de Beverse verenigingen en de academie voor muziek, woord en dans.

Meer dan 120 mensen boden zich aan voor een rol. Via audities koos een jury de verschillende spelers en muzikanten. In plaats van de veelal gebruikelijke enkelvoudige voorstelling in het CC, werd het een reeks van elf voorstellingen met amateurs, studenten en zelfs kinderen, die begeleid werden door een ploeg van professioneel geëngageerde medewerkers.

Theaterproject N.A.C.H.T., CC Evergem

Cultuurcentrum Evergem, Theater Strobos en Platform-K werkten samen een theaterproject uit dat vertrekt vanuit een ontmoeting tussen verschillende mensen. Mensen met en mensen zonder handicap. Het werd een avontuurlijk en artistiek verrijkend parcours, met als kers op de taart een reeks van 5 voorstellingen in Cultuurcentrum Stroming te Evergem in november 2010.

HARTBEATS, CC Ternat

In 1998 lanceerde CC Ternat HARTBEATS, het label voor een creatief laboratorium waarin iedereen tussen 8 en 22 jaar kan experimenteren, ontdekken, ervaren, proeven en creëren. HARTBEATS omvat workshops, projecten, voorstellingen en experimenten rond alle mogelijke kunstvormen. HARTBEATS geeft jongeren op die manier de kans om te voelen, te ruiken en te proeven van verschillende kunstvormen en kennis te maken met de wonderde wereld van het cultuurcentrum.

Koppeling opening van Gemeenschapcentrum aan het openingsweekend van de Week van de Amateurkunsten 2010, GC Assenede

In 2006 besloot de gemeente Assenede voor de eerste keer deel te nemen aan de Week van de Amateurkunsten. De eerste drie edities gingen door in het toenmalige gemeentehuis. Kunstenaars kregen er voorstellings- en expositieruimte aangeboden.

Gezien het steeds groeiende succes van de WAK en omdat Assenede het nieuwe gemeenschapscentrum toch vooral beschouwt als een plaats voor ontmoeting van kunst en cultuur, koos men bewust om de opening van het gemeenschapscentrum te laten samenvallen met de start van de Week van de Amateurkunsten. Op die manier werd het openingsweekend van De Bijenkorf volledig gedragen door amateurkunstenaars en -verenigingen die er de kans kregen hun werken te exposeren en alle ruimtes van het GC (zowel binnen als buiten) in te vullen met optredens en toonmomenten. Als extra luik werd hier ook een cultuurmarkt voor de verenigingen aan gekoppeld. Waar in cultuurcentra amateurkunstenaars dikwijls vooral als opvulling gebruikt worden in de programmatie, wil GC De Bijenkorf het tegenovergestelde. Zij willen zoveel mogelijk het programma vanuit het lokale amateurkunstenveld laten invullen en pas als er dan nog plaats en ruimte over is, de cultuurdienst andere zaken laten programmeren. Amateurs brengen naar hun inziens vaak artistiek ook heel erg kwaliteitsvolle producties.

Museum M, Leuven

Een voorbeeld van buiten de sector van de cultuur- en gemeenschapscentra is het museum M in Leuven. Hier is ook aandacht voor amateurkunsten en semi-professionelen via "Open-M". Onder deze naam stelde M in de zomer van 2011 haar deuren open voor beeldend werk van Vlaams-Brabantse kunstenaars. Open M is een gezamenlijk initiatief van de provincie Vlaams-Brabant en het museum. M ontving na een oproep tot deelname aan alle kunstenaars van Vlaams-Brabant 436 dossiers: een grote respons die zowel de organisatoren als de curator verraste. Curator van de tentoonstelling is Johan Pas, kunsthistoricus, docent aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, organisator van tentoonstellingen en jurylid van de Canvascollectie. Hij maakte de uiteindelijke selectie van 33 kunstenaars. De selectie is voor een groot deel gebeurd in functie van de tentoonstelling: met welke werken is het mogelijk een interessante expo op te bouwen? Curator en kunstenaars zijn samen aan de slag gegaan om de tentoonstelling verder vorm te geven.

De 9 landelijke amateurkunstenorganisaties: interessante partners!

Zoals eerder vermeld, staan de cultuur- en gemeenschapscentra er niet alleen voor bij de ondersteuning van amateurkunstenaars. Binnen de gemeente zijn er nog andere actoren die een rol te vervullen hebben naar amateurkunsten toe. Daarnaast kan men ook terecht bij de negen

landelijke amateurkunstenorganisaties met wie een interessante samenwerking kan worden opgezet.

De amateurkunstensector is gestructureerd in negen organisaties, één per kunstdiscipline of subdiscipline. Deze zijn: KUNSTWERK[t] voor beeldende kunst; Koor&Stem voor vocale muziek; OPENDOEK voor theater; Vlammo voor instrumentale muziek; Muziekmozaïek voor folk en jazz; Danspunt voor dans; Centrum voor beeldexpressie voor beeldcultuur; Poppunt voor lichte muziek; Creatief Schrijven voor letteren.

Het **aanbod** van de landelijke amateurkunstenorganisaties is **zeer rijk en divers**. Het zijn stuk voor stuk informatiecentra voor alle beoefenaars. Per discipline of deeldiscipline is er een uiterst informatieve website en worden er gespecialiseerde tijdschriften uitgegeven. Verschillende organisaties hebben een open documentatiecentrum waar men onder meer repertoire-advies kan krijgen. Er worden documentatie- en werkmateriaal ontwikkeld en de sector organiseert publieksgerichte evenementen en festivals. Men kan zich met elkaar meten in diverse wedstrijden, bv. voor verschillende muziekdisciplines, het Koninklijk Landjuweel, Royal Talen[t]s, Dansjuweel... Beoefenaars kunnen artistieke, organisatorische en technische begeleiding krijgen, zoals bv. productieleiding, stemtraining, digitale beeldbewerking, cameravaardigheden, geluidstechniek, stemvorming, gehoortraining... en er zijn de masterclasses voor bv. jazz of de schrijfdocentenopleiding. Met regelmaat worden vernieuwende projecten opgezet en de internationale werking wordt volop verder uitgebouwd. Binnen de sector worden tal van cross-disciplinaire initiatieven genomen en via een gericht doelgroepenbeleid zorgt de sector ervoor dat iedereen aan bod komt. Amateurkunstenaars krijgen via de negen organisaties volop speel- en expositiekansen en kunnen hun activiteiten bekend maken in binnen- en buitenland. Bij verschillende organisaties worden materialen ter beschikking gesteld, kan je terecht voor aangepaste verzekeringspakketten, voor fiscaal-sociaal en juridisch advies of voor een brug naar de media (bv. vi.be/onair, Koor van het Jaar en Canvascollectie)

Hou deze organisaties van nabij in de gaten: de ontwikkelde dienstverlening is ook voor jouw centrum interessant! Amateurkunstenaars op zoek naar inhoudelijke ondersteuning kunnen steeds bij hen terecht. Binnen de sector worden tal van vernieuwende en verbredende projecten opgezet; waarom niet in jouw centrum?

Enkele concrete projecten vanuit de amateurkunstenorganisaties die inzetbaar zijn in jouw centrum:

- Het Centrum voor Beeldexpressie ontwikkelt de kwalitatieve fotowedstrijd “Photo View” in samenwerking met cultuur- en gemeenschapscentra. Ook voor hun internationale fotowedstrijden zet het Centrum voor Beeldexpressie samenwerking op met cultuurcentra.
- Wie als centrum interesse heeft om een instapcursus foto of film aan te bieden, kan hiervoor beroep doen op het Centrum voor Beeldexpressie.
- Het Centrum voor Beeldexpressie kan een boeiende debatavond mee opzetten omtrent fotografie en gespreksavonden voor/door cineasten.
- Creatief Schrijven kan je helpen schrijfgroepen extra onder de aandacht te brengen en te ondersteunen.
- Creatief Schrijven ontwikkelde het concept Frappant TXT dat in meerdere centra kan neerstrijken.
- Koor&Stem heeft een website waarop het aanbod voor cultuur- en gemeenschapscentra wordt voorgesteld: www.koorlokaal.be
- Koor&Stem biedt een muzisch project aan voor kinderen uit het basisonderwijs met een toonmoment in het cultuur- of gemeenschapscentrum.
- Koor&Stem biedt het participatieproject ‘Zingen tot morgenvroeg’ aan waarin koren en publiek elkaar kunnen vinden.
- OPENDOEK heeft een uitgebreid cursusaanbod (acteren, techniek, regie, grime) dat doorgaans i.s.m. cultuurcentra in alle regio’s aangeboden wordt.
- OPENDOEK promoot de programmatie van cultuurcentra in ruil voor korting op de toegangsprijs voor OPENDOEK-leden.
- OPENDOEK ondersteunt coproducties van centra en amateurkunstenaars (recent gebeurde dit in Turnhout, Heist-op-den-Berg, Nijlen en Genk).
- Danspunt organiseert haar danswedstrijden en -evenementen steeds in samenwerking met een cultuurcentrum. Er zijn wedstrijden voor zowel hedendaagse, urban als moderne dans.
- KUNSTWERK[t] verkoopt duurzame kartonnen sokkels aan beeldende kunstenaars. De cultuur- en gemeenschapscentra kunnen hierbij fungeren als verdeelpunt en dusdanig rechtstreeks contact met de beeldende kunstenaars opbouwen.
- KUNSTWERK[t] biedt workshops aan medewerkers van de centra over het opbouwen van een tentoonstelling.
- KUNSTWERK[t] kan feedbackmomenten voor beeldende kunstenaars organiseren.
- KUNSTWERK[t] organiseert de internationale schilderswedstrijd Royal Talen[t]s in samenwerking met cultuur- en gemeenschapscentra.
- KUNSTWERK[t] biedt kunsteducatieve workshops aan rond de publicaties ‘Nooit’ en ‘Is Beter nog Ver’.
- Muziekmozaïek biedt cursussen jazzgeschiedenis (lezingen met livemuziek) aan voor de cultuur- en gemeenschapscentra.
- Muziekmozaïek biedt artistieke coaching aan folk- en jazzmuzikanten, via de inzet van professionele muzikanten.
- Poppunt organiseert 100% Puur in diverse centra; de ideale wedstrijd om opkomend talent te detecteren.
- Poppunt kan begeleiden bij de support van jong talent en is aanspreekpunt om jong talent op het podium te krijgen.
- Vlamo zet graag samenwerking op met cultuur- en gemeenschapscentra voor de organisatie van concerten en wedstrijden.

Het Forum voor Amateurkunsten

Het **Forum voor Amateurkunsten** treedt op haar beurt op als overlegcentrum en belangenbehartiger van de negen landelijke amateurkunstenorganisaties. Het Forum stimuleert het overleg, coördineert de samenwerking en bevordert de uitstraling van de amateurkunstensector in Vlaanderen. Het Forum ontwikkelde bv. een online subsidiewijzer voor alle disciplines met een overzicht van de subsidiemogelijkheden op provinciaal, Vlaams en internationaal niveau. Het Forum voor Amateurkunsten is organisator van het landelijk evenement ‘Week van de Amateurkunsten’ (eind april-begin mei) dat in 2012 aan haar zeventiende editie toe is. Dit evenement kent een jaarlijkse deelname van telkens meer dan 160 gemeenten.

Abrahamstraat 13, 9000 Gent

[t] 09/ 235 40 00

[e] info@amateurkunsten.be

[w] www.amateurkunsten.be

[w] www.wak.be

De contactgegevens van de negen landelijke amateurorganisaties:

Beeldende kunst

KUNSTWERK[t] vzw

Bijlokekaai 7C, 9000 Gent

[t] 09/ 235 22 70

[e] info@kunstwerkt.be

[w] www.kunstwerkt.be

Vocale muziek

Koor&Stem vzw
Huis voor de Amateurkunsten
Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
[t] 03/ 237 96 43
[e] info@koorenstem.be
[w] www.koorenstem.be

Theater

OPENDOEK vzw
Huis voor de Amateurkunsten
Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
[t] 03/ 222 40 90
[e] secretariaat@opendoek-vzw.be
[w] www.opendoek-vzw.be

Instrumentale muziek

Vlamo vzw
Bijlokekaai 8, 9000 Gent
[t] 09/ 265 80 00
[e] secretariaat@vlamo.be
[w] www.vlamo.be

Folk en Jazz

Muziekmozaïek vzw
Wijngaardstraat 5, 1755 Gooik
[t] 02/ 532 28 38
[e] info@muzmoz.be
[w] www.muziekmozaiek.be

Dans

Danspunt vzw
Abrahamstraat 13, 9000 Gent
[t] 09/ 269 45 30
[e] info@danspunt.be
[w] www.danspunt.be

Beeldcultuur

Centrum voor Beeldexpressie vzw
Vorstermanstraat 7, bus 1.5, 2000 Antwerpen
[t] 03 289 12 00
[e] sec@beeldexpressie.be
[w] www.beeldexpressie.be

Lichte muziek

Poppunt vzw
Bloemenstraat 32, 1000 Brussel
[t] 02/ 504 99 00
[e] info@poppunt.be
[w] www.poppunt.be

Letteren

Creatief Schrijven vzw
Waalse Kaai 15, 2000 Antwerpen
[t] 03/ 222 40 99
[e] info@creatiefschrijven.be
[w] www.creatiefschrijven.be

Artisjok is een elektronische uitgave van de Vereniging Vlaamse Cultuur- en gemeenschapscentra vzw. Dit themazine doorsturen naar vrienden en collega's is toegestaan, evenals de overname van teksten, mits bronvermelding.

U kan zich gratis abonneren op dit thema-zine door een mail te sturen naar info@cultuurcentra.be. Vergeet niet uw naam en e-mail te vermelden! Uitschrijven kan eveneens op info@cultuurcentra.be met vermelding 'uitschrijving' en uw e-mailadres.

Eerdere edities van Artisjok kan u raadplegen op www.cultuurcentra.be.

Uw persoonlijke gegevens (naam en e-mailadres) worden opgenomen in het VVC-databestand, conform de wet van 8 december 1992 betreffende de bescherming van uw privé-leven. Deze gegevens zullen enkel gebruikt worden om u regelmatig deze Artisjok te bezorgen. U hebt het recht uw persoonlijke gegevens op te vragen en te laten wijzigen.

V.U. Eugene Van lent, voorzitter

VVC Gallaitstraat 86 bus 23 1030 Schaarbeek tel. 02 201 17 07 fax 02 201 07 19 info@cultuurcentra.be